

САНА ОЛОХ

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫМ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАА
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 32 (6783).

1989 сыл. Кулун тутар 14 күнэ.
ОПТУОРУНЬУК

Сыарата
3 харчы.

ҮӨРЭНЭЭЧЧИ ЛИЧНОҢА

ХАС ДА БҮК

Норуот үөрэдиринтин систематыгар улахан уларытымнар киллөрүлө тураллар. Салыпна хамаандалыыр ситиһини акаастаны, демократияны киллэти үөрөтүн-интин формаларын ситиһити ордук илмэһиннэр. Ол эрээри ити үөрэнээччи түс бэйэтин кытыгыга суох, аңардас «улахаттар» кыһалымыларын ситиһиллэрэ ырахан. Маныаха сүүрүн төһүүнэи ордук личность быһыстынан үрдэти, иһинэхэ сыйыаһы төстү уларыты, үөрэнээччи абэһиннэни уонна быраабын тэһгэ тууу ураты наадатах.

Оскуола Устаабын «Үөрэнээччи личность, киһи абэһиннэстэ уонна быраабын» салаатыгар ити туһунан чуолкайдык суруллар. Ол оскуола дэһиттэр сайдылаах личность иһинэхтээх дэһит төрүт сорууттан үөскээн тахсар.

Дэһиттэр, сайдылаах киһини иһингэ материальнай-техническай база эрэ буолбакка, бастатан туран, айчымаллаахтык үлэллэр, духовнай өртүнэи баай учуутал улахан мээстэни ылар. Хорсун, иһиннэй, сир-мийгы өртүнэи ыраас эрэ киһи бэйэтэтир ийгыһылар иһини иһтин сеп. Ошон партийнай тэриһтэлэр учуутал авторитетин үрдэтигэ күөскэ үлэллиллэрэ эрэйлэр.

Ааспыт сылтан оскуолаҕа демократизациялааһын кытыллар. Ол биһир көтүүтүн үөрэнээччилэр салайар органнын үлэлэрин ордук самостоятельнай оҕоруу буолар. Үөрэнээччи оскуола иһиннэй салайар органныга талылар бырааба балачча туһанылар буолла. Ол эрээри бэйэни салайыны салыһыга наадыбатын курдун өйдөөбүн сыһа буолуох ээ. Бэйэни салайыныта утумнаахтык үөрэнэххэ, ону тэриһтэххэ наада. Социалистическай демократия, иһтиннэри-биллэри иһин туһунан үгүс үөрэнээччилэр өйдөөллөрө татым, оттон ол сородор берүктэ суох сыйыаһылар үөскүүлэригэр тириэрдэр. Иһиннэхэ туһайылыбыт эмиз күөстээх үлэ наада.

Урукку өртүгэр үөрэнээччи билигин сыаналааһынга учуутал туруорбут сыаната мөккүөргэ турбат, бүтэһиттээх буолара. Ол сорох түгүһүгэр оҕору төттөрү түһэрэр, үөрэхтэн тэһитэр. Билигин сорох учууталлар оҕо билигин сыаналааһынга киһилэри уонна биһиргэ үөрөнөр оҕолорун тардаллар. Атын өртүн үөрэнээччигэ, учуутал сыаналааһынга кытта сөбүлэспэт түбэлтэтигэр, ол предмекка энзимен туттарар көтүүлүнэ. Оскуола коллективин, учууталлары кытта сөбүлэспэһэ, үөрэх дьылын ортото атын оскуолаҕа көһөөчүлэри туората көрүү олохсуйбута. Устаан иһиннэхэ сыйыаһы эмиз уларытар модьубар, үөрэнээччи ханыс кылааска үөрэнэрттэн тутулути суох үөрэх дьылын иһигэр атын оскуолаҕа көһөр бырааптаах.

Иһиннэй дьаһаллары толмудууахтын олохтообун үөрэнээччин личность быһыстынан үрдэти, быраабын көтөти киһи үөрэх иһин эһиннэни үрдэтигэр, учуутал уонна үөрэнээччи сыһыаһына ордук суманнай өгөрөгө көмөлөһүөҕэ.

Урукку быраабылаар үөрэнээччи уруонтарга абэһэстэһини сылдыһытын модьубар, Ол уратытын учуоттаан, киһилэргэ барыларыгар күүһү тэһгэ үлэлэри үлэлэбэт сирдэригэр сорохторго, ордук атыттартан ойучу ситиһиллэхтиг үөрэнээччилэргэ, хоромнуу оҕорорго, үөрэнээччи, программаны бэрт түргэни билэн бара, салгыи сайдар кыада суох буолара. Ол иһин ситиһиллэхтиг үөрэнэр оҕолор уруонтарга бэйэлэри бадаларынан талан сылдыһылара көрдүнэ. Учуутал үөрэнээччи ити бэһимэти модьүүстэхтиг, туһанылары, контурууллуур абэһиннэстэх.

Үөрэнээччилэр ити быраабын туһанылары олоххо акааһааччынан, киһилэр личностарын арааһааччынан оскуола совета буолар.

Ого дьоруун сайыһтарыга киһи туһунан үчүгэйдик биллэххэ наада. Ол иһиннэй хас биһир үөрэнээччигэ көтөн көрүү дьэһингэ төлөрүлүөхтээх. Оскуола совета ити дьэһингэ халыһыт баалахтык төлөрүлүөтүн, оҕору биһир өртүттөн сырдатарын ирдэхтээх.

Бырааи туһунан көтөһүн берэн абэһиннэй уһуу, биллэн туран табыллы бат. Үөрэнээччи сүүрүн үлэти—үөрэх. Ошон киһи бары дьоруун туһунан иһин дьэһингэ биһини ыларга дьулуһуохтээх. Онуоха усулуобуйа тэриһит бат буоллаһына, бэйэте эбэтэр төрөһүттэригэр нэһуо туруорсар бырааптаах. Үөрэнээччилэр салайар органныга үөрэхтэн күрэнэр, маныаха соннуу-көр курдуу сыһыаһынар өлөһөртөн ирдэһини күүһүрдүөхтээхтэр. Оскуолаҕа бөрү үтүө үгэһтэрдээх коллектив үөскэтиг—эмиз киһилэр соруутара. Оскуола Устааба үөрэнээччилэр иһин кытылаһырына ытыллар. Коллектив бэйиһи үтүө өртө ылымын быһаарыта хал бэһе суох тутуһулуохтээх—демократия сомуоһи энзим. Оҕолор коллективтарга бэйэлэрэ ылымын быһаарыларын бэйэлэрэ дьириник ытытыахтаахтар. Оттон хас биһир оскуола оҕо «Үөрэнээччи быраабылааһын» кытаанактын тутуһа—киһи мүлчүрүйбэт абэһиннэ Олору үчүгэйдик үөрэнэххэ, өйдөөххэ.

Бырааптар уонна абэһиннэстэр. Киһилэр тэһгэ тутулуохтээхтэр. Оччор эрэ үөрэнээччин личность быһыстынан иһингэ көмөлөһүөхтэрэ.

«Мугудай» совхоз То-
лоонисоуу отделениеты-
гар трактористтарын үлэ-
тиннэ-халыһынан ордук
20-ча сыл үлэлэбэт Н.
Ф. Слепцов чорбойдо.
Олуһууга киһи 685 эа-
лоһнай гектары оҕорон
былаанн хас да бүк
куебарда. Киһи ДТ-75
тракторынан Нуотарат-
тан от тэһиннэргэр сы-
рытта. Үлэтин ый эргэ-
тигэр түмүктээн, билигин
отделение иһинэн сору-
дахтарга сылдыар.

С. НИКИТИН.

ҮЛЭНЭН ҮӨРҮҮЛЭЭХ БИЛЛЭР

Ат Ууларпыт алааһы-
гар түрбүт отделение эр-
гэ сарайын уларытан хо-
тон өһөрбүттэр. Маныа
былырын күһүнүттөн
Кириллиннар дөһө көрөп
төрдө буолан—иһилэрэ
Акулина Захаровна, аҕа-
лара Василий Афанасьевич
уонна кыргыттар
Соня, Света—сүөһүнү кө-
рүүгэ бөдөрөһкө биһир
үлэллиллэр. Быһыагыт-
тан саралаан аһа арэн-
най бөдөрөһкө биһир-
лэр. Ошон барыта 35
ыанньыгы уонна биһир ат
оҕуһу Ат Ууларпытка
кыстатан туруораллар.
Олуһууга 2300 кг үтү
валовойунан ыыр сору-
таахтарын 420 кг аһа
төлөрбүттэр. Оттон биһир
дун фуражнай ыһахтан
75-тин кг ыан график-
тарын эмиз аһарыттар.
Билигин 9 ыһахтар тө-
рөбүт, өссө 21 ыһах тө-
рүүрүн көтөһэлэр.

—Одус ыһаһдары, тө-
рөбүттэриг көһө уонча
хонугу аһарбаһа, совхоз-
ка туттаран иһиннэти, от-
тон тэһилартон 10 ыһаһ-
и быһыл бэйиһиттэр
хаалаарыахтык. Сүөһүбүт
аһсаанын кыһаас 60 төбө-
дө төһөдөр санаалаахтык.
Ньирейдэриг ыһах
оҕостуохтут.—дэһи иһ-

иһин былааннарын, хай-
дах үлэллэи сылдыһаһын
туһунан халыһаа эн-
симир.—Ыһахтарбытын тө-
рөбүттэриг көһө үһүс
хонуттан үтүрдүүтэ
туруорабыт. Ньирейдэриг-
тигэр биһир уопсай хаар-
чах уонна иһин төрө-
көһкө баар. Сайыһына
тахсыахха дьэһи бэйиһе
иһи да сеп буолуо. Бы-
лырын Якутскайга тех-
ник-осеменатор идэтигэр
үөрэммит буолаһын, эн-
мэлээһинтөн иһиннэһин.
Кытараабыт 10 ыһахпын
хайымы-үйэ сымалээһин.
Кулун тутарга валовойу-
нан 3750 кг ыыр сору-
таахтык.

Кириллиннар, үлэлэриг
сарсырда 7 чаастан са-
лаан, ыһахтарыг күһнэ
үстэ ытылар. Хотон му-
нугар туруорулуубут
иһиннэи ууну куттаран,
анал кытыһыныһын сы-
лытан бара, биздэрэнэ
таһан уулаталлар. Үт-
тария отделение үтү та-
һар автомашинага улары
ылаа иһэр.

Василий Афанасьевич
сүрүннээн ис-тас үлэһэ
сылдыар. Киһи сайыны
оттуур ыһахтары сүөһүн
оһон оту совхозтан аһы-
лаһарга күһэллэлэриг
туһунан көһсимир, Кирил-

линнар сайын Боһомоҕо
көһөллөр үһү.

Хотонноро таһа да эргэ
буоллар, бөдө-тара, өссө
да туһанылыһын. Иһир-
дэһэн-таһырдыанан сыл-
дыан көрдөххө, халыһы-
ны сыһыан баара харах-
ха бырабыллар. Үтү иһи-
та барыта туттулаат, кы-
ры-кылбаччы сууһуулан-
сотуулан иһэр эһит. Сүө-
һу туран кыстатэ эмиз
мэлдэһ ыраастык туту-
лар, Ыһахтар түүлэрэ-өп-
пөрө үчүгэһи ону биһир-
гэтэр.

—Быһыл хотонмутун
устатынан 10—15 метр
көгэттэриэхтиг. Иһиннэ-
тин үтүү эрэ ыан тутта-
рыахтык суоҕа, эти эмиз
туттарыахтык.—дэһилэр
Кириллиннар.

Үчүгэй настроенилаах,
үөрө-көтө үлэллэи сыл-
дыар үлэ дьонутар аһы-
үөлү дэлэһингэ туруорум-
мут соруутарын халыан
да төлөрүөхтара дэһи эрэ-
нэ саныһын.

П. КОЛОДЕЗНИКОВ.

Симонка: сүөһүттэр
Василий Афанасьевич
уонна Акулина Захаров-
на Кириллиннар.

П. Охонешников фотот.

БЫРААҢЫНЬЫГЫ КЫТТА ДЬҮӨРЭЛЭЭН

ХАХЫНАХХА сана
көтөһүлүбүт маныһын
үлэтин салааһа. Маныа
урут ас атыһылар дьа-
һыи эрэк үлэлэбэт эһит
буоллаһына, билигин та-
баар эмиз иһиннэй аһы-
лаһына.

Мындааһы сельпугун
үлэһиттэрэ бу үөрүүлээх

түгүн, Дьахталлар аһа
дойдууаһы күһүннэй ба-
һаһаһына кытта дьүө-
рэлээһин. Сана мада-
һынаҕа Якутскайтан,
Аллараа Бэстээхтэн аһа-
дыһылыбыт араас табаар-
дар, крилаовка иһиннэй
тэһитилиһиннэр. Ол иһи-

гар мизабел уонча көрү-

нэ, иһин «Иж-Юпитер»
мотоцикл, араас фрунто-
вай нэһиэрбэлэр, конди-
терскай аһыһылар баал-
лар. Аһыһааччы А. А.
Хомподов ити күһи барыта
20 тм, солк. тахса
суумалаах табаары ба-
тарда.

Д. НОЕВ.

Ойгуу дэмж нэргэнгэ
нитин—элбэх хайысха-
лах уустук бонпууос
ССКН райкомун пленума
итини цогцохута дрой
ойун-санаатын түмүүгэ
тойуу буолара саварба
суох арай ылыннылыбыт
уураады олоххо юндлээр
түбүтүр утумнаах бу-
дуохха, турууданнааха.

Е. СЛЕПОВА

хайдах даганы туоратар кыахпыт суох. Оттон периодической бэчээти баалыма суруттарар. Ол гынан баран, ардыгар, амбулаторияттан стационарга тиздрилибэти кырдык. Көрдөрүү уонна билэриги дуоскаларым сагардыыта баалыма администратията туһааныах үлэһи ытта. Провод бөнүөрүөбүн быһаардахпытына, баалымада радио линията бастатан туран тардыллыа».

Совхозтар	Сүөнү ахсаана								Этн государственного атыланын (центнер)			Үтү государственного атыланын (центнер)			Биир фур. мнахт. үтү ылыа (кг)			Сүөнү олуту	
	ынах сүөнү		о. н. ынах		смагы		о. н. биэ		2 ылдагы былаан	туола	1988 с.а	2 ылдагы былаан	туола	1988 с.а	2 ылдагы былаан	туола	1988 с.а	ынах сүөнү	о. н. ылыа
	1989 с. былаан	туола	1989 с. былаан	туола	1989 с. былаан	туола	1989 с. былаан	туола											
Карл Маркс	1500	1614	600	527	900	862	570	577	10	24	-43	680	705	+165	135	156	+59	2	2
Субуруускай	2100	2030	840	795	1700	1423	932	950	120	153	+150	940	954	+17	122	115	-10	14	-
Эрилик Эрнетиин	4500	4439	1700	1557	2710	2408	1700	1621	415	272	-43	1540	1249	-44	98	89	-17	12	5
«Чурапчы»	3400	3350	1200	1089	2000	1849	1200	1271	226	280	-235	1294	1440	+661	110	116	+51	6	1
«Мындагаайы»	2760	2595	950	828	1800	1753	1000	1071	394	442	+429	960	1403	+413	145	172	+58	9	5
«Мугудай»	3100	3057	1160	1064	2200	2034	1250	1298	600	504	+278	1200	921	+41	117	93	+2	4	1
Оройон үрдүнөн	17360	17135	6450	5860	11310	10349	6632	6788	1765	1680	+536	6614	6672	+1253	117	116	+18	47	14

